

Strašnice: Čtvrť vil slavných herců, vynikajících architektů či zajímavých míst a událostí.

Ale také čtvrť prvorepublikové střední třídy i poválečného rozvoje levného bydlení v panelácích, rodinných domcích a vůbec modernizace odpovídající druhé polovině dvacátého století. Naše sobotní vycházka tentokrát míří hlavně na vilové čtvrti **vrchu Třebešín** a jeho okolí, na strašnické centrum pod Vinicí a přilehlou vilovou oblast ze začátku dvacátého století.

Je sobota 10. února, krásné a slunečné zimní ráno. Trochu napětí jestli se někdo vůbec vypraví z tepla domova. Na Želivského, v metru se sešlo sedmnáct holek a tři kluci. Všichni trochu odrostlí ale v jádru pořád děti, kamarádi, přátelé. Kdyby tomu tak nebylo, dávno bychom tuhle turistickou patričku rozpustili. Nastoupili jsme do autobusu a po chvilce vystupujeme pod Třebešínem, jižním svahem tohoto kopce.

Pod námi vzniká nová strašnická rezidenční čtvrť, jedna z ulic se jmenuje **Hagiborská**. Je z mála památek na události okupace našeho státu Německem a tragédie židovské komunity, jež se odehrály tady, pod kopcem Třebešín. **Hagibor** je hebrejské slovo, znamená v češtině **hrdina**. Kromě názvu ulice vše připomíná i sociální zařízení a hospic pro přeživší oběti holokaustu a jejich rodiny. Je to vlastně po roce devadesát v restituci vrácený bývalý chorobinec provozovaný pražskou židovskou obcí na začátku 20. století. Vzpomněli jsme i obou Kafků, židovského architekta **Viktora Kafky** autora návrhu chorobince i **spisovatele Franze Kafky, od jehož smrti letos uplyne 100 let.**

Naším cílem na tom třebešínském svahu jsou ale vily, hlavně ty něčím zajímavé, je jich tady hodně, secesní, funkcionalistické nebo vystavěné ve stylu art-deco. Jsou tady ale také stavby méně slavné ale po nějaký čas obývané zajímavými nebo dokonce slavnými osobnostmi.

Hned ta první na rohu ulic Pod kapličkou a Okrajní je svým způsobem výjimečná. Jednak je to na Třebešíně vůbec nejmohutnější vilová stavba, je to tady také jediná vila postavená ve stylu **Art – deco**. Nežil tady sice žádný slavný herec nebo umělec ale přesto se tady po nějaký čas pohybovaly desítky herců, protože se tady natáčel takzvaný nekonečný televizní seriál **Ordinace v růžové zahradě**. Dnes je to hotel s restaurací jež si ponechala atraktivní seriálový název: **V Růžové zahradě**.

K našemu druhému zastavení není od Růžové zahrady daleko, je to vlastně hned naproti. Je to vilka cihlově červené barvy postavená v roce 1920, prý bohatým továrníkem pro svoji milenkou. V osmačtyřicátém roce znárodněná pro nájemní bydlení. V roce 1975 ji koupil pro svoji rodinu vynikající český herec **František Filipovský**.

Ulice Pod kapličkou nás provází na vrchol Třebešína. Tady, vedle sportovní haly VŠT je významné pietní místo. V ulici Na Třebešíně stával od roku 1925 rozhlasový vysílač. Měl dva dřevěné stožáry vysoké 40 metrů, mezi nimi nataženou 60 metrů dlouhou anténu. Během Pražského povstání měl důležitou roli. Jeho vysíláním byly řízeny povstalecké armády v hlavním městě. Signál dokázal šířit po celém území Čech. Takzvaný „**Pomník vysílače**“ je vzpomínkou na obětavou obranu vysílače rozhlasáků, policistů a povstalců. Němcům se jej dobýt nepodařilo.

Sportovní hala VŠT

Ulice na Třebešíně nabízí i další zajímavá místa. Třeba vilu číslo 16. Zde žil spisovatel, esperantista a dramaturg František Kožík.

František Kožík byl autorem mnoha historických a autobiografických románů (Komenský, Mánes, Tyl) románů Synové hor, Vítězství vůle, či Největší z pierotů. Používal pseudonym Jiří Žalman. Pochován je nedaleko na Vinohradském hřbitově.

K ulici Na Třebešíně přiléhá park **Jiřího Karna** (vlastním jménem Ladislav Podmele) básníka esperantisty a učitele. Některé sbírky básní napsal v esperantu. Zemřel v Praze ve věku 79 let. Park na Třebešíně je jedinou pražskou vzpomínkou na tohoto básníka. Prosluněným, pěkně upraveným parkem jsme prošli a zastavili se v nedalekém borovém lesíku.

Za zády, směrem k Žižkovu máme obrovskou téměř novou budovu. Je to **Senior komplex**, společnost spravující ještě další dva domovy seniorů v Mělníku a Lužci nad Vltavou. Část domova tady na Třebešíně je pro osoby se sníženou soběstačností. Řekli jsme si jak je to s financováním pobytu seniorů a co vidí zdejší klienti bydlící ve vyšších patrech. Domov bezprostředně sousedí s velodromem Třebešín. Kdysi to byl slavný stadion dráhové cyklistiky, dnes je tento sport takový „chudý příbuzný“ fotbalu, hokeje a podobných atraktivních a bohatých sportů. Na Třebešíně trénuje oddíl TJ Kovo Praha oddíl cyklistiky.

Domov seniorů Senior komplex

Cyklodrom Třebešín, v pozadí domov seniorů

Máme před sebou nároží ulic Na Třebešíně a Slunečná. Zdejší dřevěnou vilu byste hledali všude jinde jen ne v Praze. Původní majitel si ji nechal postavit v roce 1924 a chtěl ji mít v duchu staveb Dušana Jurkoviče. Oproti dnešku byla stejně barevná, jako jsou stavby Jurkovičovi. Díky novým majitelům je dřevěná stavba ve výborném stavu, i když svou barevnost již dávno ztratila. Od konce třicátých let stavbu vlastnila majitelka továrny na cukrovinky ve Vršovicích, Marie Kautská Baumruková žijící s výrobcem polévkových přípravků a později kapotovaných motocyklů Morgan – Monotrace Otakarem Hauptmanem.

V ulici Slunečná je před námi další zajímavá stavba na Třebešíně. Z větší části skryt za plotem je americký bungalov do písmene L. Ten si nechal v roce 1971 postavit v tu dobu již **slavný Karel Gott**. Stavbu mu projektoval architekt a bývalý olympionik **Jiří Siegel**. Milovaný „Kája“ tady moc dlouho nevydržel, asi po třech letech se stěhoval do vily v Jevanech aby za nedlouho natrvalo zakotvil na Bertramce.

Nenápadný bungalov byl ve skutečnosti velmi drahá stavba. Interiér byl navržen v kombinaci sklo, kámen, dřevo.

Před bungalovem jsem dostal otázku za deset bodů. V jakém sportu Siegel reprezentoval? Nevěděl jsem já a ani nikdo z ostatních. Tak tedy dodatečně. Jiří Siegel skončil v roce **1948 na olympijských hrách v Londýně** se svým **basketbalovým** družstvem na pátém místě. Sportu zasvětil i svůj život architekta. Navrhl sportovní halu na pražské Folimance, stavbu Horské služby v Krkonoších, sportovní areál Zadov na Šumavě nebo sportovní halu ve Znojmě a hotel Poustevník v Peci pod Sněžkou.

V sousedství Karla Gotta v ulici Pod Třebešínem č. 18 žil herec, scénárista, režisér a spisovatel **Čeněk Šlégl**. Hrál v legendárních filmech Škola základ života nebo Kristián.

Jen o ulici dál jsme se zastavili u funkcionalistického domu v ulici U Krbu č. 7. Provází jej zajímavá historie. Dům navrhl architekt **Otto Klein**, věnující se aerodynamickým studiím. Plánoval tady stavbu ve tvaru letadla. K tomu ale nikdy nedošlo, tak mohutný dům, v ulici U Krbu má alespoň extrémně přetažené střešní římsy. Ty mají působit jako křídla letadla.

Ulice U Krbu ústí do ulice K Červenému dvoru. Tady žili hned dvě známé osobnosti české divadelní scény. V čísle 1. Nezapomenutelný herec **Jaroslav Marvan**. Kdy by neznal třeba jeho radu Vacátka v Hříšných lidech města pražského.

A v čísle 4. žil ve vile připomínající maják, herec, divadelní pedagog a profesor na DAMU **Miloš Nedbal**.

Ulice Na Palouku nás dovedla před kdysi kultovní hospodu U Rokosů dnes U Kladiva. Dřívější pohled do polí nahradila nová strašnická rezidenční čtvrť. Ovšem kdo je hodně pozorný všimne si na plotovém sloupku hospody pamětní desky. Tedy spíš destičky o rozměru asi 15 x 25 cm, je to rekord, možná světový. Je to památník na **nejstarší oběť** vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968. Na 91 letého učitele a Legionáře v Rusku **Antonína Abraháma**. 23. srpna jej v těchto místech srazilo sovětské bojové vozidlo.

Před námi je rušná ulice Počernická, tady si nechala postavit vilu herečka **Ela Nolová**. Připomněli jsme si ji filmy *Eva tropí hlouposti* nebo *Anton Špelec ostrostřelec*.

Počernická ulice. Široký, moderní bulvár založený již v první polovině minulého století. S číslem 9 tu stojí vila vrcholného funkcionalizmu z roku 1932. Navrhli ji společně tři architekti, žáci zakladatele moderní české architektury **Jana Kotěry. Bratři Jaroslav, Josef a Jan Mayerovi**. Vila má zajímavý tvar s množstvím teras a typicky zaoblenou nárožní markýzou.

Vila vrcholného funkcionalizmu z r. 1932

Z Počernické ulice je strašnické centrum nedaleko. Míříme na výhled k vile Miramare. Cestou mezi vilkami lze spatřit ledaco, toto není květinářství ale stylová kavárna.

Vila Miramare byla postavena v roce 1907. Je to důkaz že takové kadeřnictví nemusí být špatný byznys. Vilu si nechal postavit jako hotel od architektů Josefa Domka a Antonína Belady ve stylu tudorovské novogotiky majitel kadeřnictví Jan Švec. Jako vzor si vybral zámek Miramare v italském Terstu. Dnes je vila ve správě městské části a je v ní střední škola umělecká a řemeslná.

Rozhled na strašnické centrum je z vrcholu parku **Ivana Jilemnického**, akademického sochaře (1944 – 2012). Pochází z tradiční evangelické rodiny a velkou část života strávil ve Strašnicích. Pro zdejší park vytvořil sochy Bouře a Vodopád. Park je také skvělá příležitost ke společné fotce.

Cestou parkem dolů je dobře vidět oválná budova radnice Prahy 10 a sochy Ivana Jilemnického Bouře a Vodopád

Jižní svah, dnes park Ivana Jilemnického i zahrada hotelu Miramare bývaly kdysi vinicí. Vžitý název se udržel dodnes. Nepsaná strašnická pěší zóna začíná právě „**Na Vinici**“.

Naprostou klíčovou dopravou z centrální Prahy do Strašnic byly tramvaje. **Pověstná „11“** přijížděla do stanice Na Vinici snad 50 let, možná více. A nejenom to, vznikla tady pod Vinicí v roce 1908 vozovna, která je dnes nejstarší provozovaná vozovna z osmi dosud provozovaných v celé Praze. U takové technické památky jsme se museli na chvíli zastavit. Je samozřejmé, že byla v průběhu let modernizována a dostala i vlastní rozvodnu elektřiny.

Zajímavou památkou je v Kralické ulici **Evangelický kostel**, jehož základní kámen byl položen v roce 1930. Na jeho interiéru se také podílel Ivan Jilemnický. Pro kostel vytvořil pískovcový reliéf a dřevěnou křtitelnicí. Varhany z pražské firmy Karel Urban z roku 1938 byly modernizovány a umožňují liturgický doprovod i koncertní hru. Vyzkoušeli je přední čeští varhaníci. Do kostela se vchází domem, chrám je ve vnitrobloku.

Z Kralické ulice je jenom kousek ke **strašnické Sokolovně**, ani tu nelze vynechat. Zdejší Sokolská Jednota vznikla již v roce 1908, nejprve se cvičovalo po hospodských sálech. Sokolovnu si sokolové postavili svépomocí na darovaném pozemku od statkáře Bečváře v roce 1921. Tragédií představovala německá okupace a později i rozpuštění po převzetí moci komunisty.

Obnovený Sokol se do Strašnic vrátil až po roce 1990 a sokolovnu dostali vrácenou v restituci v roce 1995. Před námi jsou poslední dvě ulice naší vycházky Strašnicemi. Ulice Vilová a V Olšínách. Vilovou nevynechá žádná poznávací vycházka. Zdejší vily svědčí na první pohled o době svého vzniku, konec 19. a začátek 20. století, patří ve Strašnicích k těm nejstarším.

Vyniká ta nejznámější, **Trmalova vila, kulturní památka**. Byla navržena architektem **Janem Kotěrou** v roce 1902 a je příkladem secesního geometrického ornamentu anglické venkovské architektury a slovanské tradice. Uvnitř je stálá expozice „Jan Kotěra“ učitel bydlení. Ani tady nechybí práce sochaře Ivana Jilemnického. Na upravené zahradě je socha **Řečiště**, vytvořená v roce 2011 z hořického pískovce.

Ve Vilové ulici je kromě kaple Bét – El ještě celá řada vilek stylu přechodu z devatenáctého na dvacáté století.

Poslední naše zastavení je v ulici Nad Olšinami. Alej mohutných olší vysazených na konci 19. století spojovala Strašnice s hřištěm Rapid a Vinohradskou nemocnicí. Několik později dosazených stále ještě odolává zubu času. To se ale nepovedlo poslední vile naší vycházky.

Dá se říct, že funkcionalistická architektura vily je zcela zničená. Navrhl ji architekt **Jaromír Krejcar** autor paláce Olympic ve Spálené ulici a dalších významných staveb. Vila je přestavěná na dětské zubní středisko, z původní stavby zůstalo jen torzo části přízemí, původní architektura je zcela zničená. Dostavba je dobře vidět na našem snímku.

Dům si od Krejcara nechali postavit manželé **Reinerovi** patřící k prvorepublikové elitě. Ve vile se scházelo mnoho osobností té doby, třeba F.X. Šalda, Milena Jesenská a mnozí další. Reinerovi židovského původu byli za německé okupace odvezeni do Osvětimi a tam zavražděni stejně jako Milena Jesenská. Poté dům obsadilo gestapo.

Ve Strašnicích je zajímavých staveb ještě hodně. Třeba moderní Kostel Neposkvrněného početí Panny Marie, bývalý zámeček v Rybníčkách, Stará škola, Krematorium, našli by se i další. Pro dnešek jich ale bylo víc než dost.

V sobotu 10. února 2024. Vycházku připravili Mirek a Zdenka Bernátovi, kroniku napsal Mirek, obětavě fotografovaly Jiřina Žipková a Hana Mašková

